

Mazchenko O.O

FEATURES OF EARLY NEONATAL PERIOD OF NEWBORNS FROM MOTHERS WITH HYPERTENSIVE DISORDERS

Summary. *The research of health of newborns from mothers with hypertensive disorders such as preeclampsia and hypertension has been done. Has been researched the peculiarities of early neonatal period, the prospects for the health of newborns.*

Key words: *newborns, pregnant preeclampsia, hypertension in pregnancy, neonatal period, complications.*

Рецензент - д.мед.н. Чечуга С.Б.

Стаття надійшла до редакції 14. 12.2016р.

Мазченко Оксана Олександрівна - асистент кафедри акушерства і гінекології №2 ВНМУ ім. М.І. Пирогова; +38(067)3470548

© Коцюра О. О.

УДК: 316.472.3:008.12-055.1:(477)

Коцюра О.О.

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, 21018, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ЛІНІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНО-ТОМОГРАФІЧНИХ РОЗМІРІВ
ВЕЛИКИХ КУТНИХ ЗУБІВ ТА ЇХ КОРЕНІВ У ПРАКТИЧНО ЗДОРОВИХ
ЧОЛОВІКІВ ІЗ РІЗНИХ ЕТНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

Резюме. *Встановлені особливості лінійних комп'ютерно-томографічних розмірів великих кутніх зубів та їх коренів у практично здорових чоловіків України в залежності від регіональної приналежності. В напрямку південь - північ - схід - захід - центр відмічається збільшення вертикальних параметрів коронки перших і других великих кутніх зубів (довжина і висота коронки зубів, довжина зуба); зменшення поперечних параметрів коронки перших і других великих кутніх зубів (присінково-язиковий і мезіо-дистальний розміри коронки і шийки зубів); зменшення поздовжніх розмірів коренів зубів (довжина піднебінного і дистально-щічного коренів великих кутніх зубів верхньої щелепи та медіального і дистального коренів великих кутніх зубів нижньої щелепи). Між чоловіками західного і східного регіонів встановлені лише поодинокі тенденції відмінностей, а між чоловіками центрального та західного і східного регіонів не встановлено жодних достовірних відмінностей зазначених лінійних показників великих кутніх зубів.*

Ключові слова: *великі кутні зуби, комп'ютерна томографія, практично здорові чоловіки, регіональні особливості.*

Вступ

Сучасна відновна та естетична стоматологія накопичила величезний арсенал технік і методик відновлення втрачених або зруйнованих зубів і коренів. Проте, питанню їх розмірів та етнічних і популяційних особливостей сучасна стоматологія приділяє недостатню увагу. Реставрація часто проводиться не лише індивідуально, але й керуючись естетичними уподобаннями стоматолога або зубного техника [5, 7, 11, 12].

Рядом наукоців встановлено регіональні відмінності за лінійними розмірами і індексами коронки молярів, що показує ступінь "витягнутості" коронки. Виявлені значні етнічні особливості довжини, кількості, форми коренів і кореневих каналів кутніх зубів [4, 8, 13, 16]. В основному, дані за цією темою носять уривчастий характер або представлені невеликими дослідженнями. Їх автори зазвичай не дають точних уявлень про достовірність регіональних відмінностей.

Єдиним в цьому напрямку комплексним системним дослідженням на вітчизняній вибірці наразі є дослідження стоматологічного статусу чоловіків із різних регіонів України, проведене М. Шінкарук-Диковицькою [14]. Сплановане нами дослідження регіональних варіацій розмірів великих кутніх зубів і їх кореневої системи полягатиме у детальному їх вивченні з використанням такого уніфікованого методу дослідження, як комп'ютерна-томографія, з подальшою математичною обробкою результатів, що забезпечить можливість застосу-

вати наукові дані в практиці.

Мета роботи - визначити особливості лінійних комп'ютерно-томографічних розмірів великих кутніх зубів та їх коренів у практично здорових чоловіків із різних етно-територіальних регіонів України.

Матеріали та методи

У 200 соматично здорових чоловіків віком від 19 до 35 років із різних адміністративних регіонів України: 32 з північного регіону (мешканці з Житомирської, Київської, Чернігівської та Сумської областей); 33 з південного регіону (мешканці із Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької областей та АР Крим); 64 з центрального регіону (мешканці із Вінницької, Черкаської, Кіровоградської, Полтавської та Дніпропетровської областей); 36 з західного регіону (мешканці із Волинської, Рівненської, Львівської, Чернівецької, Тернопільської, Хмельницької, Закарпатської та Івано-Франківської областей); 35 з східного регіону (мешканці із Харківської, Донецької та Луганської областей)] була проведена конусно-променева комп'ютерна томографія на базі медичного центру "Вінінтермед ЛТД" за допомогою дентального конусно-променевого томографа Veraviewerocs-3D (Morita, Японія). Об'єм тривимірного зображення - циліндр 8x8 см, товщина шару 0,2/0,125 мм, доза опромінення 0,011-0,048 мЗв, напруга та сила струму 60-90kV/2-10mA. Дослідження тривимірної мо-

делі кісткових структур зубощелепного комплексу проводили в програмній оболонці i-Dixel One Volume Viewer (Ver. 1.5.0, J Morita Mfg. Cor.) [3, 7].

Комітетом з біоетики Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 8 від 10.09.2013) встановлено, що проведені дослідження повністю відповідають етичним і морально-правовим вимогам згідно наказу МОЗ України № 281 від 01.11.2000 р. та не суперечать основним біоетичним нормам Гельсінської декларації, Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину (1977).

На конусно-променевих комп'ютерних томограмах великих кутніх зубів верхньої й нижньої щелеп проводили вимірювання: довжини зуба; довжини піднебінного, дистально-щічного і медіально-щічного коренів великих кутніх зубів верхньої щелепи; довжини медіального і дистального коренів великих кутніх зубів нижньої щелепи; висота коронки зуба; присінково-язикових розмірів коронки і шийки зуба; мезіо-дистальних розмірів коронки і шийки зуба.

Статистичну обробку отриманих результатів проводили за допомогою ліцензійного статистичного програмного пакету "Statistica 6.1" з використанням непараметричних методів. Достовірність різниці значень між незалежними кількісними величинами визначали за допомогою U-критерію Мана-Уїтні.

Результати. Обговорення

При порівнянні лінійних комп'ютерно-томографічних розмірів великих кутніх зубів та їх коренів між практично здоровими чоловіками з різних регіонів України встановлено наступні відмінності.

У чоловіків *південного регіону* порівняно із представниками *північного регіону*: довжина дистально-щічного кореня верхнього правого другого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $13,05 \pm 1,95$ і $12,04 \pm 1,92$; $p < 0,05$); мезіо-дистальний розмір коронки верхнього правого першого великого кутнього зуба має незначну тенденцію до менших значень (відповідно $10,07 \pm 1,46$ і $10,14 \pm 0,96$; $p = 0,072$); висота коронки нижнього правого першого великого кутнього зуба достовірно менша (відповідно $6,38 \pm 0,62$ і $6,73 \pm 0,68$; $p < 0,05$), а нижнього лівого першого великого кутнього зуба має тенденцію до менших значень (відповідно $6,40 \pm 0,58$ і $6,69 \pm 0,69$; $p = 0,068$); довжина дистального кореня нижнього лівого першого великого кутнього зуба має виражену тенденцію до більших значень (відповідно $13,98 \pm 1,60$ і $13,49 \pm 1,23$; $p = 0,056$).

У чоловіків *центрального регіону* порівняно із представниками *північного регіону*: мезіо-дистальний розмір коронки верхнього правого другого великого кутнього зуба достовірно менший (відповідно $9,26 \pm 0,66$ і $9,65 \pm 0,86$; $p < 0,05$); присінково-язиковий розмір коронки верхнього правого першого великого кутнього зуба має виражену тенденцію до менших значень (відповідно $11,33 \pm 0,89$ і $11,70 \pm 0,60$; $p = 0,056$); присінково-язи-

ковий розмір коронки верхнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно менший (відповідно $11,25 \pm 0,80$ і $11,63 \pm 0,51$; $p < 0,05$); мезіо-дистальний розмір коронки верхнього правого другого великого кутнього зуба достовірно менший (відповідно $9,33 \pm 0,88$ і $9,74 \pm 0,80$; $p < 0,05$); довжина нижнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $21,53 \pm 1,73$ і $20,85 \pm 1,39$; $p < 0,05$); довжина піднебінного кореня нижнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $14,66 \pm 2,01$ і $13,83 \pm 1,37$; $p < 0,05$).

У чоловіків *західного регіону* порівняно із представниками *північного регіону*: присінково-язиковий розмір шийки верхнього правого першого великого кутнього зуба достовірно менший (відповідно $10,28 \pm 1,33$ і $10,96 \pm 0,77$; $p < 0,05$); присінково-язиковий розмір коронки верхнього правого першого великого кутнього зуба достовірно менший (відповідно $11,20 \pm 0,93$ і $11,70 \pm 0,60$; $p < 0,05$); присінково-язиковий розмір коронки верхнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно менший (відповідно $11,21 \pm 0,92$ і $11,63 \pm 0,51$; $p < 0,05$); довжина піднебінного кореня верхнього лівого другого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $13,30 \pm 1,88$ і $12,29 \pm 1,75$; $p < 0,05$); довжина нижнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $21,70 \pm 1,67$ і $20,85 \pm 1,39$; $p < 0,05$); довжина піднебінного кореня нижнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $14,93 \pm 2,34$ і $13,83 \pm 1,37$; $p < 0,05$).

У чоловіків *східного регіону* порівняно із представниками *північного регіону*: присінково-язиковий розмір шийки верхнього правого першого великого кутнього зуба має незначну тенденцію до менших значень ($10,49 \pm 1,07$ і $10,96 \pm 0,77$; $p = 0,074$).

У чоловіків *центрального регіону* порівняно із представниками *південного регіону*: довжина дистально-щічного кореня верхнього правого другого великого кутнього зуба має тенденцію до менших значень (відповідно $12,24 \pm 2,05$ і $13,05 \pm 1,95$; $p = 0,068$); довжина верхнього правого першого великого кутнього зуба має виражену тенденцію (відповідно $20,80 \pm 2,32$ і $20,14 \pm 1,70$; $p = 0,054$), а довжина верхнього лівого першого великого кутнього зуба - незначну тенденцію (відповідно $20,78 \pm 2,12$ і $20,24 \pm 1,56$; $p = 0,074$) до більших значень; висота коронки нижнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $6,77 \pm 0,71$ і $6,40 \pm 0,58$; $p < 0,01$); висота коронки нижнього правого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно $6,71 \pm 0,73$ і $6,38 \pm 0,62$; $p < 0,05$); присінково-язиковий розмір шийки нижнього правого другого великого кутнього зуба має тенденцію до менших значень (відповідно $9,43 \pm 0,84$ і $9,81 \pm 1,05$; $p = 0,062$).

У чоловіків *західного регіону* порівняно з представниками *південного регіону*: присінково-язиковий розмір коронки верхнього правого другого великого кутнього зуба має тенденцію до менших значень (відповідно

11,20±0,93 і 11,71±1,03; $p=0,063$); висота коронки верхнього правого другого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно 6,56±0,79 і 6,20±0,62; $p<0,05$); висота коронки верхнього лівого другого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно 6,70±0,72 і 6,29±0,63; $p<0,01$), а висота коронки верхнього лівого першого великого кутнього зуба має тенденцію до більших значень (відповідно 6,70±0,72 і 6,42±0,74; $p=0,064$); висота коронки нижнього лівого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно 6,92±0,82 і 6,40±0,58; $p<0,01$); висота коронки нижнього правого першого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно 6,78±0,81 і 6,38±0,62; $p<0,05$); висота коронки нижнього правого другого великого кутнього зуба достовірно більша (відповідно 6,93±0,80 і 6,49±0,92; $p<0,05$); присінково-язиковий розмір шийки нижнього правого другого великого кутнього зуба має виражену тенденцію до менших значень (9,32±0,78 і 9,81±1,05; $p=0,051$).

У чоловіків *східного регіону* порівняно із представниками *південного регіону*: присінково-язиковий розмір шийки верхнього правого другого великого кутнього зуба має незначну тенденцію до менших значень (10,56±1,28 і 11,10±1,24; $p=0,072$); довжина дистально-щічного кореня верхнього правого другого великого кутнього зуба має тенденцію до менших значень (12,24±1,87 і 13,05±1,95; $p=0,068$); довжина медіально-щічного кореня верхнього лівого першого великого кутнього зуба має виражену тенденцію до менших значень (13,48±1,54 і 12,40±2,64; $p=0,057$); висота коронки нижнього лівого першого великого кутнього зуба має тенденцію до менших значень (відповідно 6,75±0,95 і 6,40±0,58; $p=0,069$).

У чоловіків *східного регіону* порівняно із представниками *західного регіону*: присінково-язиковий розмір шийки нижнього правого другого великого кутнього зуба має незначну тенденцію до більших значень (9,72±1,01 і 9,29±0,82; $p=0,074$); присінково-язиковий розмір шийки нижнього правого другого великого кутнього зуба має тенденцію до більших значень (9,76±0,96 і 9,32±0,78; $p=0,063$).

Таким чином, встановлено, що у напрямку південь-північ-схід-захід-центр відмічається:

- збільшення вертикальних параметрів коронки перших і других великих кутніх зубів (довжина і висота коронки зубів, довжина зуба);
- зменшення поперечних параметрів коронки перших і других великих кутніх зубів (присінково-язиковий і мезіо-дистальний розміри коронки і шийки зубів);
- зменшення поздовжніх розмірів коренів зубів (довжина піднебінного і дистально-щічного коренів великих кутніх зубів верхньої щелепи та медіального і дистального коренів великих кутніх зубів нижньої щелепи).

Відсутність достовірних відмінностей лінійних комп'ютерно-томографічних розмірів великих кутніх зубів

та їх коренів між представниками центрального та західного і східного регіонів, а також незначні тенденції відмінностей зазначених показників між східним і західним регіонами свідчить за подібність їх одонтологічного типу [10].

Межі одонтологічних типів можуть не збігатися з межами антропологічних типів, встановлених на підставі антропометричних даних. Іноді популяції, вельми близькі за соматологічними або краніотипологічними особливостями, виявляються різними за одонтологічним типом [1, 2, 17]. Так, наприклад, краніологічні північні європеїди часто дуже мало відрізняються від південних, в той час, як одонтологічному відношенні між північними і південними європеїдами групами здебільшого спостерігаються досить чіткі відмінності [1, 2, 9].

Аналогічним чином, серед практично здорових чоловіків із різних регіонів України попередньо нами було відмічено незначну кількість регіональних відмінностей у розподілі певних типів черепа і обличчя [15], що говорить за те, що населення України є вельми однорідним в антропологічному складі і кожен з представлених регіональних типів українців не виходить за межі антропологічного типу, загального для народу в цілому [9].

У подібних випадках дані етнічної одонтології можуть виявитися особливо цінними при антропологічному аналізі популяцій і регіонів, оскільки одонтологічний метод диференціації типів виявляється тут більш чутливим в порівнянні, скажімо, з краніологічним.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. У представників північного і південного регіону встановлені найменші значення комп'ютерно-томографічних вертикальних розмірів великих кутніх зубів та їх коронок порівняно із чоловіками інших регіонів (переважно центрального і у меншому ступеневі західного і східного регіонів).

2. У представників північного і південного регіонів встановлені найбільші значення комп'ютерно-томографічних поперечних розмірів великих кутніх зубів і їх коронок, а також довжин коренів порівняно із чоловіками інших регіонів.

3. Між представниками центрального та західного і східного регіонів встановлено відсутність достовірних відмінностей, а між чоловіками західного і східного регіонів - лише поодинокі тенденції відмінностей лінійних комп'ютерно-томографічних розмірів великих кутніх зубів та їх коренів.

Перспективним є вивчення відмінностей лінійних комп'ютерно-томографічних розмірів великих кутніх зубів та їх коренів у практично здорових чоловіків України різних краніотипів і типів обличчя, що дозволить поповнити знання як у галузі одонтології, так і етнічної антропології.

Список літератури

1. Зубов А.А. Одонтология. Методика антропологических исследований /А.А. Зубов.- М.: "Наука", 2003.- 198с.
2. Зубов А.А. Этническая одонтология / А.А.Зубов.- М.: Медицина, 1973.- 97с.
3. Конусно-лучевая компьютерная томография при эндодонтическом лечении зубов: Новая медицинская технология / [А.П. Аржанцев, З.Р. Ахмедова, С.А. Перфильев, Ю.А. Винниченко]. - М., 2010. - 11с.
4. Левченко Л.Т. Морфологическая типология зубочелюстного аппарата /Л.Т. Левченко. - Новосибирск, 1998. - 46с.
5. Медицинская и клиническая генетика для стоматологов /под ред. Янушевича О.О. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - С.371-380.
6. Наумович С.С. Конусно-лучевая компьютерная томография: современные возможности и перспективы применения в стоматологии /С.С. Наумович, С.А. Наумович //Совр. стоматология. - 2012. - №2. - С.31-36.
7. Проффит У.Р. Современная ортодонтия /У.Р. Проффит /пер. с англ.; под ред. Л.С. Персина. - М.: МЕДпресс-информ, 2006. - 560с.
8. Расулов И.М. Одонтологические и одонтоглифические исследования особенностей зубов у лиц различных национальностей и перспективы использования полученных данных в стоматологии: автореф. дис. ... д. мед. н. /И.М. Расулов. - Москва, 2011. - 47с.
9. Сегеда С.П. Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект: автореф. дис. ... докт. істор. н.: спец. 07.00.05 "Етнологія", 03.00.14 "Антропологія" /С.П. Сегеда. - Київ, 2002 - 28с.
10. Смердина Л.Н. Морфология зубочелюстной системы в больших и малых популяциях /Л.Н. Смердина, Ю.Г. Смердина //Бюлл. Вост.-Сиб. науч. центра СО РАН. - 1997. - Вып.1. - С.61-64.
11. Современные критерии оценки стоматологического статуса при проведении эпидемиологического обследования населения /И.Н. Кузьмина, Э.М. Кузьмина, Т.А. Смирнова [и др.] //Стоматолог. - 2008. - №3. - С.23-33.
12. Черняк В.В. Методика визначення індивідуального одонтоглифічного статусу /В.В. Черняк, П.А. Гасюк, А.Г. Нікіфоров //Буковин. мед. вісн. - 2013. - №3. - С.181-182.
13. Шарайкин П.Н. Региональные особенности формы, размеров зубов и поражаемость их кариесом в зависимости от пола и строения мозгового лицевого отделов черепа /П.Н. Шарайкин, Н.Г. Шарайкина //Акт. вопр. интегративной антропологии: тез. конф.- Красноярск, 2001. - Т.1. - С.192-194.
14. Шінкарук-Диковицька М.М. Показники захворюваності зубів та їх залежність від фенотипічних особливостей соматично здорових чоловіків із різних регіонів України: автореф. дис. ... докт. мед. н. /М.М. Шінкарук-Диковицька. - Київ, 2016. - 43с.
15. Шінкарук-Диковицька М.М. Регіональні та краніотипологічні відмінності кефалометричних показників у практично здорових чоловіків України /М.М. Шінкарук-Диковицька, О.О. Коцюра, В.О. Орловський //Вісник морфології. - 2016. - Т.22, №2. - С.314-319.
16. Юсупов Р.Д. Этнические особенности кефалометрических показателей и проявлений одонтологических признаков населения Восточной Сибири /Р.Д. Юсупов, В.В. Алямовский, В.Г. Николаев [и др.] //В мире научных открытий (Красноярск). - 2013. - №7. - С.139-156.
17. International anthropometric study of facial morphology in various ethnic groups/races /L.G. Farkas, M.J. Katic, C.R. Forrest //J. Craniofac Surg. - 2005. - Vol.16, Iss.4. - P.615-646.

Коцюра О.А.

ОСОБЕННОСТИ ЛИНЕЙНЫХ КОМПЬЮТЕРНО-ТОМОГРАФИЧЕСКИХ РАЗМЕРОВ БОЛЬШИХ КОРЕННЫХ ЗУБОВ И ИХ КОРНЕЙ У ПРАКТИЧЕСКИ ЗДОРОВЫХ МУЖЧИН ИЗ РАЗНЫХ ЭТНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Резюме. Установлены особенности линейных компьютерно-томографических размеров больших коренных зубов и их корней у практически здоровых мужчин Украины в зависимости от региональной принадлежности. В направлении юг-север-восток-запад-центр отмечается увеличение вертикальных параметров коронки первых и вторых больших коренных зубов (длина и высота коронки зубов, длина зуба); уменьшение поперечных параметров коронки первых и вторых больших коренных зубов (преддверно-языковой и мезио-дистальный размеры коронки и шейки зубов); уменьшение продольных размеров корней зубов (длина небного и дистально-щечного корней больших коренных зубов верхней челюсти и медиального и дистального корней больших коренных зубов нижней челюсти). Между мужчинами западного и восточного регионов установлены лишь единичные тенденции различий, а между мужчинами центрального и западного, восточного регионов не установлено достоверных различий указанных линейных показателей больших коренных зубов.

Ключевые слова: большие коренные зубы, компьютерная томография, практически здоровые мужчины, региональные особенности.

Kotsyura O. O.

FEATURES LINEAR COMPUTED TOMOGRAPHY SIZES LARGE MOLAR TEETH AND THEIR ROOTS IN PRACTICALLY HEALTHY MEN FROM DIFFERENT ETHNOTERRITORIAL REGIONS OF UKRAINE

Summary. The peculiarities of linear computed tomography sizes of large molar teeth and their roots in practically healthy men of Ukraine based on regional affiliation have been set. In direction south-north-east-west-north marked increase of vertical parameters crowns first and second large molar teeth (length and height of the crowns of teeth, tooth length); reducing of cross crown parameters first and second large molar teeth (vestibular-lingual and mesio-distal crowns dimensions and teeth neck); reducing the longitudinal size of the roots of teeth (palatal length and distal-buccal roots of large molar teeth of the upper jaw and the medial and distal roots of large molar teeth of the lower jaw). Among men of western and eastern regions established only a few trends differences and between men of central, western and eastern regions set no significant differences in pointed linear large molar teeth parameters.

Key words: large molars, computed tomography, practically healthy men, regional differences.

Рецензент - д.мед.н., проф. Гунас І. В.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2016р.

Коцюра Ольга Олександрівна - асистент кафедри ортопедичної стоматології ВНМУ імені М.І. Пирогова; +38(067)7269793